

Nr 54

Kungl. Maj:ts proposition angående finansiering av Svenska utvecklingsaktiebolaget; given den 8 mars 1974.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över industriärenden, föreslå riksdagen att bifalla det förslag om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under konungens frånvaro:

BERTIL

RUNE B. JOHANSSON

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att 30 milj. kr. anvisas för nyteckning av aktier i Svenska utvecklingsaktiebolaget.

Utdrag av protokollet över industriärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Regenten, Hertigen av Halland, i statsrådet den 8 mars 1974.

Närvarande: statsministern PALME, ministern för utrikes ärendena ANDERSSON, statsråden STRÄNG, JOHANSSON, HOLMQVIST, ASPLING, LUNDKVIST, GEIJER, BENGTSSON, NORLING, LÖFBERG, FELDT, SIGURDSEN, GUSTAFSSON, ZACHRISSON.

Chefen för industridepartementet, statsrådet Johansson, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *finansiering av Svenska utvecklingsaktiebolaget* och anför.

Inledning

På grundval av de förslag som lagts fram i en departementspromemoria (Ds Fi 1968: 2) förordades i prop. 1968: 68 att ett särskilt utvecklingsbolag skulle bildas för att tillvarata specifika samhällseliga intressen vid exploatering av innovationer.

Ett första väsentligt skäl för att inrätta ett statligt utvecklingsbolag var att produkter, metoder och system, som var angelägna för samhället, skulle komma fram så snabbt som möjlig och få en från teknisk och kommersiell synpunkt tillfredsställande utformning. Som exempel på områden, där samhället ansågs ha ett speciellt ansvar och intresse i detta hänseende, angavs bl. a. medicinsk teknik, metoder och system inom undervisningen, miljövårdsteknik, främjande av trafiksäkerhet och utveckling av administrativa system och hjälpmedel.

Strävan att effektivisera de företagsekonomiska förutsättningarna för statliga företag och affärsdrivande verk angavs som ett andra skäl för att bilda ett statligt utvecklingsbolag. I synnerhet betonades möjligheten av att etablera ett samarbete med det enskilda näringslivet för att utveckla produkter av gemensamt intresse.

Som ett tredje skäl angavs, att man genom ett statligt utvecklingsbolag skulle kunna skapa bättre förutsättningar för exploatering av innovationer gjorda av anställda vid statliga myndigheter och företag.

Ett fjärde skäl hänförde sig till behovet av att skapa ytterligare en kanal för utveckling och exploatering av innovationer speciellt inom mindre företag samt av enskilda uppfinnare och forskare. Genom tillkomsten av ett nytt utvecklingsbolag, som skulle vara fristående i förhållande till redan existerande intressegrupper i näringslivet och som skulle konkurrera på lika villkor med övriga utvecklingsbolag, skulle mindre företag, uppfinnare och forskare få flera valmöjligheter.

Föredragande statsrådet ansåg att utvecklingsbolaget skulle komma att utgöra ett naturligt led i en aktiv näringspolitik. Statens engagemang inom företagsfinansiering, vissa stora basindustrier, energiförsörjning och forskning skulle härigenom fullföljas med en starkare satsning på teknik och produktutveckling. Utvecklingsbolaget skulle komma att bli ett komplement till den samtidigt föreslagna styrelsen för teknisk utveckling liksom till den tidigare inrättade Sveriges investeringsbank AB (Investeringsbanken).

Det fanns enligt föredraganden dessutom ytterligare ett skäl för bildandet av ett statligt utvecklingsbolag. På lång sikt skulle avkastningen av forskning och industriell utveckling komma att utgöra en väsentlig del av förmögenhetsökningen i landet. Eftersom en sådan utveckling, allmänt sett, i växande utsträckning skulle förutsätta statligt stöd till forskning och innovationsverksamhet, borde samhället få möjlighet att tillgodogöra sig en del av denna förmögenhetstillväxt.

Enligt föredraganden skulle utvecklingsbolagets deltagande i innovationsverksamheten kunna ske på i princip två olika sätt. Det ena skulle innebära att bolaget för en beställares räkning utför ett uppdrag mot ersättning på kommersiella grunder. Uppdraget kunde mera konkret vara en specificerad forskningsuppgift, ett utvecklingsarbete fram till ett definierat stadium, en utredning eller en projektledningsuppgift.

Det andra, och på sikt väsentligare, sättet för utvecklingsbolaget att medverka i innovationsverksamhet skulle vara att initiera och genomföra projekt med eget kapital. Enligt föredragandens mening kunde det härvid, bl. a. i syfte att bättre bestämma ett projekts marknadsförutsättningar, vara nödvändigt för utvecklingsbolaget att under en viss tid självt medverka i tillverkning och försäljning av en produkt. Utvecklingsbolagets tillverknings- och försäljningsverksamhet borde dock inte utvecklas därhän att bolaget förlorade sin ursprungliga karaktär. Strävan borde vara att, efter en tid som kunde komma att variera från fall till fall, avskilja tillverknings- och försäljningsverksamhet.

Den bästa vägledningen för ett ekonomiskt riktigt projektval borde enligt föredraganden utvecklingsbolagets kommersiella inriktning ge. Trots ett i princip brett verksamhetsfält borde denna inriktning leda till att tillgängliga resurser utnyttjas effektivt genom stark koncentration till ett urval projekt. Projekturvalet i sin tur borde bestämmas av projektens marknadsmässiga förutsättningar.

Utvecklingsbolaget borde enligt föredraganden ha egna kvalificerade resurser för prospekteringsverksamhet, för projektvärdering samt för styrning och ekonomisk uppföljning av utvecklingsarbetet och av verksamheten i övrigt. Utvecklingsbolaget skulle också behöva ha tillgång till vissa forsknings- och utvecklingsresurser. Dock betonades att bolagets egna resurser därvidlag borde kunna begränsas under uppbyggnadsskedet. Särskilt borde beaktas möjligheten att utnyttja resurser på annat håll.

Föredraganden ansåg det vara nödvändigt att utvecklingsbolaget skulle arbeta utifrån ett principiellt krav på tillfredsställande lönsamhet på lång sikt. Det framhölls att den eftersträlvade avkastningen på det egna kapitalet kunde uppnås först på lång sikt. Under uppbyggnadsskedet skulle det inte vara realistiskt att påräkna någon utdelning.

Föredraganden förordade att under första verksamhetsåret 25 milj. kr. borde ställas till utvecklingsbolagets förfogande genom anslag över statsbudgeten. Av dessa medel borde 18 milj. kr. tillskjutas av staten genom tecknande av aktier till en överkurs av 20 %. Övriga 7 milj. kr. borde vara ett aktieägartillskott avsett att finansiera driften under de första åren innan verksamheten upparbetats till att ge egna tillräckliga intäkter. För att vid växande omfattning av verksamheten bevara önskad solvens hos bolaget kunde det bli nödvändigt att bolagets ägare i framtiden tillsköt ytterligare medel genom aktieteckning.

Riksdagen fattade beslut i enlighet med de riktlinjer som angivits i propositionen (SU 1968:131, rskr 1968: 304). Utvecklingsbolaget påbörjade sin verksamhet i juli 1968. I prop. 1971: 139 redovisades att det ekonomiska resultatet av utvecklingsbolagets verksamhet hade varit negativt under de två första verksamhetsåren. Enligt en av företaget preliminärt beräknad prognos skulle verksamheten komma att första gången ge överskott år 1973.

Föredragande departementschefen anförde (prop. 1971: 139 s. 12) att bolagets val av projekt och verksamhetsfält i övrigt låg väl i linje med intentionerna i den grundläggande, av riksdagen godkända propositionen. Departementschefen erinrade därvid särskilt om kravet på samspel mellan lagstiftning och teknisk utveckling. Bolaget hade i flera fall engagerat sig i projekt och uppdrag där tekniska möjligheter kopplats samman med samhällets behov.

Det stora intresset för samarbete med ett statligt utvecklingsbolag uppfattade departementschefen som en bekräftelse på riktigheten i vissa av de bedömningar som låg bakom utvecklingsbolagets tillkomst. Det syntes därför angeläget att utvecklingsbolaget befäste sin ställning som ett vitalt organ för utveckling och exploatering av innovationer.

Departementschefen framhöll därefter att med hänsyn till utvecklingsbolagets givna förutsättningar och arbetsuppgifter samt till verksamhetens inriktning det ekonomiska resultatet i stort inte kunde anses otillfredsställande. Inte heller de prognostiserade resultaten för de närmaste två verksamhetsåren föranledde enligt departementschefen någon omprövning av bolagets principiella verksamhetsinriktning, såsom den angavs i prop. 1968: 68.

I huvudsak borde därför företaget t. v. drivas enligt gällande riktlinjer och tillföras finansiella resurser i sådan omfattning att påbörjat arbete kunde fortgå. En mer definitiv bedömning av verksamhetens ekonomiska förutsättningar på sikt borde kunna göras tidigast om tre till fyra år.

Även om de riktlinjer för utvecklingsbolagets mål, verksamhet och organisation, vilka angavs i prop. 1968: 68, enligt departementschefen i sina huvuddrag fortfarande borde äga giltighet kunde dock med hänsyn till vunna erfarenheter av verksamheten vissa förtydliganden och preciseringar göras.

De allmänna riktlinjerna för utvecklingsbolagets projektval borde sålunda gälla även i fortsättningen. Ett så vittomfattande arbetsfält kunde emellertid inte sägas utgöra ett operationellt mål för verksamheten. Det ankom på styrelsen att inom den vida ramen fortlöpande göra nödvändiga prioriteringar och omdisponeringar av verksamheten.

I detta sammanhang betonade departementschefen att ett lönsamhets-syftande företag, statligt eller privat, måste i ett eller annat avseende besitta en "exklusiv" kapacitet eller inriktning för att hävda sig och expandera. Utvecklingsbolagets "exklusivitet" borde i inte oväsentlig grad grundas på god kännedom om behovens karaktär och utveckling inom den samhällseliga sektorn i allmänhet. Det samspel mellan teknisk utveckling och samhällsbehov i vid mening som tagit sig uttryck exempelvis i arbetet inom miljövårdsområdet och med ett produktionssystem för bilregistreringsskyltar borde utgöra en väsentlig riktpunkt för utvecklingsbolagets kommande verksamhet.

Viss uppdragsverksamhet borde utgöra ett värdefullt komplement till arbetet inom de egna sektorerna. Utvecklingsbolagets primära uppgift borde dock också i fortsättningen vara att initiera och genomföra utvecklingsprojekt med eget kapital. Det ankom på utvecklingsbolagets styrelse att avgöra i vilken utsträckning uppdragsverksamhet skulle bedrivas.

Utvecklingsbolaget borde även framgent arbeta utifrån kravet på lönsamhet. Resultatet efter nödvändiga avskrivningar och andra avsättningar borde således på sikt vara positivt. Utvecklingsbolaget borde ges möjlighet att arbeta vidare med de projekt och andra verksamheter som företaget engagerat sig i. Det kapitalbehov för koncernens följdinvesteringar i redan initierad verksamhet som kvarstod sedan samtliga kända finansieringsmöjligheter avräknats fann departementschefen vara 3,2 milj. kr. för verksamhetsperioden 1971—1973.

Utvecklingsbolagets engagemang i moderbolag, dotterbolag och närstående företag borde utgöra den huvudsakliga basen för det fortsatta arbetet. Departementschefen erinrade därvid om att föredraganden i prop. 1968: 68 hade betonat att bolaget borde koncentrera sin verksamhet till ett mindre urval projekt. I synnerhet borde det kravet gälla under uppbyggnadsskedet. För att möjliggöra en begränsad nyinvestering och samtidigt säkerställa tillfredsställande solvens hos företaget borde utvecklingsbolaget därför tillföras 12 milj. kr. i aktieägartillskott.

Dessa medel föreslogs bli tillskjutna genom tecknande av aktier till en överkurs av 50 %. Skillnaden mellan denna överkurs och aktiernas

nominella värde skulle tillföras bolagets reservfond. Aktiekapitalet skulle därefter komma att uppgå till 25,5 milj. kr. och reservfonden till 7,5 milj. kr. Staten borde vidare teckna garanti för ett lån om 12 milj. kr. för avlyft av en kredit till utvecklingsbolaget från Statsföretag. Finansieringsbehov därutöver borde bedömas från fall till fall i sedvanlig ordning av utvecklingsbolagets ägare och kreditgivare. Riksdagen beslöt i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (NU 1971: 45, rskr 1971: 326).

Svenska utvecklingsaktiebolagets framställning

I skrivelse den 25 juni 1973 har Svenska utvecklingsaktiebolaget hemställt att förslag måtte föreläggas 1974 års riksdag om anslag av 30 milj. kr. för teckning av aktier i Svenska utvecklingsaktiebolaget. Utvecklingsbolaget hänvisar inledningsvis till de nyss nämnda besluten och framhåller bl. a. att näringsutskottet i sitt utlåtande (NU 1971: 45) över prop. 1971: 139 strök under vikten av att utvecklingsbolaget allt framgent tillfördes resurser som gjorde det möjligt att fullfölja den avsedda verksamheten.

Av årsredovisningen för 1972 framgår att bolagets aktiekapital är 25,5 milj. kr. och reservfonden 7,5 milj. kr. Den balanserade förlusten utgör emellertid 5 160 000 kr. varför det intakta egna kapitalet uppgår till 27 840 000 kr.

Den av utvecklingsbolagets styrelse godkända investeringsplanen för tiden t. o. m. år 1976 medför ett ännu inte finansierat kapitalbehov av 30 milj. kr.

Enligt utvecklingsbolaget är företagsgruppens likviditet och kapitalförsörjning förhållandevis svag, något som även utvecklingsbolagets revisorer strukit under. Det borde eftersträvas, att kapitalbehovet i allt väsentligt täcks med eget kapital, vilket skulle ge utvecklingsbolaget ökad kreditvärdighet och vidgade möjligheter att fullfölja sina mål.

Ett kapitaltillskott av den omfattning utvecklingsbolaget anger skulle medge ett fullföljande av nu pågående projekt och en begränsad insats på nya projekt. Det är enligt utvecklingsbolaget synnerligen önskvärt att de finansiella resurserna dimensioneras med hänsyn till ännu inte i detalj förutsedda men sannolika engagemang inom sådana områden som arbetsmiljö, yttre miljö, kollektiva transporter och energibesparing. Dessa områdens betydelse gör det angeläget att ett statligt utvecklingsbolag har resurser för punktinsatser på väsentliga avsnitt. En mindre del av det totala kapitalbehovet avser insatser inom nyssnämnda områden. Bolagets hittillsvarande erfarenhet av satsningar inom t. ex. miljövårdsområdet stryker emellertid starkt under behovet av tillräckliga och uthålliga insatser för samhällsviktiga ändamål.

Enligt utvecklingsbolagets bedömning har ännu inte något av bola-

gets projekt av större ekonomisk betydelse nått det stadium, där en försäljning är förmånlig för bolaget. Inom dotterbolagen, som tillskapats eller förvärvats med sikte på verksamhet inom de av utvecklingsbolaget prioriterade sektorerna, finns huvuddelen av företagsgruppens personal och laborativa resurser för utvecklingsarbete. Ett ökande samarbete mellan de olika företagen i gruppen är planmässigt under uppbyggnad. En eventuell avyttring av dotterbolag skulle därför väsentligt beskära utvecklingsbolagets möjligheter att i fortsättningen bedriva utvecklingsarbete i enlighet med uppställda mål. Flertalet dotterbolag befinner sig dessutom i samma utvecklingsstadium som nyssnämnda projekt, där en försäljning inte kan ske till förmånligt pris. Utvecklingsbolaget menar att avyttring av någon del av gruppen därför inte är ett realistiskt alternativ för att skaffa kapital.

En viss del av det totalt erforderliga kapitalet torde kunna lånas upp. Bolagets revisorer har emellertid förordat att det nämnda kapitalbehovet i allt väsentligt täcks med eget kapital. Utvecklingsbolaget stryker under riktigheten av denna bedömning. Det är uppenbart att utvecklingsbolaget till följd av arten av sin verksamhet nödgas ta större risker än vad som eljest torde vara vanligt inom affärsvärlden. Dess uppgift är att satsa på nya projekt, vars lönsamhet kan vara svår att avgöra.

En rimlig del av det totala investeringskapitalet bör därför finansieras genom ökning av utvecklingsbolagets aktiekapital.

I skrivelse den 10 december 1973 beräknar utvecklingsbolaget ett överskott av verksamheten för år 1973 och viss konsolidering inom företagsgruppen, men för de närmast följande åren förutses betydande finansieringsproblem. Den analys som gjorts har starkt strukit under angelägenheten av att utvecklingsbolaget kan tillföras det kapital av 30 milj. kr. som angivits i skrivelsen i juni 1973.

Utvecklingsbolaget framhåller, att utvecklingen under det senaste halvåret påvisat behovet av samhällliga insatser på längre sikt inom bl. a. sådana områden som kollektiva transporter, energibesparing och återvinning. Det är uppenbart att det beträffande såväl dessa som andra områden krävs en samverkan mellan olika intressenter inom samhället samt ett ökat engagemang och ansvarstagande från det allmännas sida för att man skall nå effektiva resultat.

Den 22 februari 1974 har utvecklingsbolaget inkommit med en prognos för verksamheten och en detaljerad beräkning av kapitalbehovet under åren 1974—1976.

Slutligen har utvecklingsbolaget med skrivelse den 9 februari 1973 överlämnat en promemoria rörande licensförmedling med vissa stats-handelsländer.

Svenska utvecklingsaktiebolagets verksamhet

Utvecklingsbolagets verksamhet har sedan starten den 15 juli 1968 präglats av relativt stark expansion. Vid utgången av december månad 1973 hade totalt ca 900 produktidéer och övriga utvecklingsförslag registrerats, av vilka ca 50 blivit föremål för exploatering. Av de registrerade projektuppslagen kommer ca 80 % från enskilda förslagsställare under det att nära 10 % kommit från offentliga sektorn och drygt 10 % kommit fram inom företagsgruppen. Antalet uppslag under förstudie, värdering och beredning var då ca 30.

Utvecklingsbolaget har f. n. engagemang i ett 10-tal dotterbolag och närstående företag. Dessutom bedrivs ett betydande projektutvecklingsarbete i moderbolaget. Under den hittillsvarande verksamhetsperioden har utvecklingsbolaget investerat 8 milj. kr. inom sektorn medicinsk teknik, 18 milj. kr. inom miljövårds- och processteknik, 17,5 milj. kr. inom datateknikområdet, 10 milj. kr. i transportteknik och 46 milj. kr. inom området produktionsteknik. Totalt sett hade utvecklingsbolaget vid utgången av december månad 1973 investerat ca 100 milj. kr. i olika projekt i moderbolaget och dotterföretagen. Andra intressenter hade samtidigt i dessa projekt investerat ca 36 milj. kr. Sammantaget har alltså utvecklingsbolagets verksamhet hittills inneburit investeringar på ca 136 milj. kr.

Moderbolaget hade 65 anställda i december 1973. Vid samma tidpunkt var 365 personer anställda i dotterbolagen, vartill kommer 741 anställda i det hälftenägda Stansaab Elektronik AB.

Det ekonomiska resultatet för utvecklingsbolaget och dess dotterbolag har under åren 1971—1973 utvecklats i positiv riktning. För år 1971 redovisade företagsgruppen en förlust av 4,6 milj. kr. före dispositioner och skatter. Under åren 1972 och 1973 har faktureringen av produkter och tjänster väsentligt ökat och resultatet förbättrats. 1972 redovisades ett överskott av 2,5 milj. kr. före dispositioner och skatter och för år 1973 beräknas motsvarande överskott till över 2 milj. kr. Företagsgruppens omsättning kommer emellertid, enligt en av utvecklingsbolaget upprättad prognos för åren 1974—1976, att väsentligt minska under år 1974. Detta har främst sin grund i att initialleveranserna av registreringsskyltar för bilar och stämplande kilometerräknare för dieseldrivna fordon har slutförts under år 1973. För år 1974 beräknas verksamheten i företagsgruppen resultera i ett underskott av storleksordningen 6 milj. kr. efter planenliga avskrivningar på projekt och anläggningstillgångar med ungefär samma belopp.

Genom fortsatt utveckling av igångsatta projekt, en begränsad satsning på nya projekt och investeringar i dotterbolagens produktionsutrustning m. m. beräknar bolaget att vid slutet av prognosperioden ånyo uppnå överskott i företagsgruppens verksamhet. Det sammanlagda ka-

pitalbehovet inkl. krav på ökat rörelsekapital för de tre år prognosen omfattar har beräknats uppgå till ca 71 milj. kr. Härav förutsätts ca 19 milj. kr. kunna finansieras genom rörelsen och bidrag från intressenter, ca 14 milj. kr. genom lån och 8 milj. kr. genom att likvida tillgångar vid 1973 års slut tas i anspråk. Återstående kapitalbehov för åren 1974—1976 är enligt prognosen 30 milj. kr.

En utförlig redovisning av erfarenheterna från utvecklingsbolagets verksamhet under 1971—1973 jämte huvuddragen i den väntade utvecklingen för bolaget under de närmast kommande åren torde få fogas till statsrådsprotokollet i detta ärende som *bilaga 1*. En prognos över finansiering och kapitalanvändning för åren 1974—1976 torde slutligen få fogas till statsrådsprotokollet som *bilaga 2*.

Departementschefen

Svenska utvecklingsaktiebolaget har väsentliga samhälls- och näringspolitiska uppgifter. I egen regi eller i samarbete med skilda intressenter skall bolaget med utnyttjande av sina kunskaper om samhällets behov i kombination med sin kännedom om tekniska möjligheter utveckla och exploatera innovationer av betydelse för samhällets utveckling.

Genom beslut av riksdagen år 1971 tillfördes utvecklingsbolaget medel för att genomföra begränsade nyinvesteringar under de närmast följande åren. De riktlinjer som tidigare gällt för företagets verksamhet skulle fortfarande äga giltighet. Jag uttalade vid min anmälan av frågan (prop. 1971: 139) att en mera definitiv bedömning av verksamhetens ekonomiska förutsättningar på sikt kunde göras tidigast om tre till fyra år, dvs. tidigast under år 1975. Detta är alltså min uppfattning.

Utvecklingsbolagets resultat har utvecklats i huvudsak på det sätt som förutsattes i nyssnämnda proposition. Ett positivt nettoresultat kunde emellertid uppnås redan år 1972. Det mycket goda resultat utvecklingsbolaget uppnått under åren 1972 och 1973 kan i allt väsentligt hänföras till de stora leveranserna av bilregistreringsskyltar och registrerande vägmätare. För prognosperioden 1974—1976 har utvecklingsbolaget förutsett underskott, churu verksamheten vid periodens slut åter beräknas ge överskott.

I prop. 1971: 139 anförde jag att lönsamhet inte kan påräknas förrän i genomsnitt tidigast fem år efter det utvecklingsarbetet på ett projekt påbörjats. Vissa projekt har emellertid nu bedrivits under så lång tid att krav måste kunna ställas på avkastning på det kapital som investerats i dem. Av utvecklingsbolagets prognos framgår också att ett överskott beräknas för vissa rörelsegrenar. Vissa långsiktiga utvecklingsprojekt kan däremot inte lämna överskott förrän några år efter periodens slut. Mot detta kan ingen anmärkning riktas.

Utvecklingsbolaget förutser ett kapitalbehov för prognosperioden

1974—1976 av ca 71 milj. kr., varav 12 milj. kr. avser rörelsemedel. Det interna rörelseflödet jämte intressenter i vissa projekt förutses tillföra ca 19 milj. kr., medan ca 14 milj. kr. avses utgöra externt kapital. Av likvida tillgångar vid utgången av år 1973 tas 8 milj. kr. i anspråk. Resterande kapitalbehov — 30 milj. kr. — bör enligt utvecklingsbolaget tillskjutas av aktieägaren. Som motiv härför anför företaget att företagsgruppens likviditet och soliditet är förhållandevis svag.

Jag finner det angeläget att utvecklingsbolaget även fortsättningsvis bereds möjlighet att genomföra de projekt företaget engagerat sig i. Jag ansluter mig även till utvecklingsbolagets bedömning att dess soliditet bör stärkas.

Det kapital som avses bli tillskjutet över statsbudgeten bör därför enligt min mening tillföras såsom aktiekapital genom nyemission. Nyemissionen bör ge utvecklingsbolaget ekonomiska möjligheter att genomföra de projekt och verksamheter företaget engagerat sig i. Vidare bör utvecklingsbolaget få möjlighet att i viss omfattning ta upp nya projekt.

Det är inte lämpligt att i detalj ange vilken verksamhet som nu närmast bör genomföras. Mot bakgrund av den verksamhet utvecklingsbolaget bedrivit under de senaste åren anser jag emellertid att även nu vissa riktlinjer bör anges. Det ankommer på utvecklingsbolagets styrelse att omsätta dessa riktlinjer i företagets verksamhet.

I prop. 1971: 139 förordade jag vissa förtydliganden och preciseringar med avseende på bl. a. utvecklingsbolagets mål och verksamhet. Jag framhöll sålunda att varje företag måste besitta en i något avseende exklusiv kompetens för att hävda sig och expandera. För ett utvecklingsbolag borde därvidlag kännedom om marknadens långsiktiga utveckling i allmänhet och behovens förändring i synnerhet vara av stor betydelse. Utvecklingsbolagets speciella kompetens borde, anförde jag, i inte oväsentlig grad grundas på god kännedom om behovens karaktär och utveckling inom den samhällseliga sektorn. Det samspel mellan teknisk utveckling och samhällsbehov i vid mening som i den dittillsvarande verksamheten tagit sig uttryck i exempelvis arbetet inom miljöovårds- teknikområdet och med ett nytt system för bilregistreringsskyltar borde utgöra en riktpunkt för utvecklingsbolagets fortsatta verksamhet. Vidare erinrade jag om att föredraganden i prop. 1968: 68 (s. 66) betonat att bolaget borde koncentrera sin verksamhet till ett begränsat antal projekt.

De faktorer jag nu berört — kraven på utnyttjandet av företagets unika kompetens och på koncentration — hänger för utvecklingsbolagets del samman. I synnerhet för ett företag av utvecklingsbolagets karaktär är det ett väsentligt krav att verksamheten koncentreras till ett begränsat antal särskilt intressanta projekt. I fråga om utvecklingsbolaget gäller dessa krav såväl företagsgruppen med avseende på det

antal områden den engagerar sig inom som de enskilda dotterföretagen med avscende på deras val av produkter och marknader. I valsituationer av detta slag bör företagets speciella kompetens — kännedom om samhällets behov av teknik och kunskap om teknikens möjligheter — i betydligt högre utsträckning än nu vara styrande. Jag vill fästa uppmärksamheten även på att utvecklingsbolaget fortlöpande måste vara berett att lägga ned projekt vars förutsättningar försämrats så att den långsiktiga lönsamheten kan förväntas bli låg.

Jag har redan anfört att de medel som föreslås tillföras utvecklingsbolaget bör ge bolaget möjlighet att i viss omfattning ta upp nya projekt. Samtidigt är det nödvändigt att företaget självt upprätthåller en tillfredsställande likviditet och soliditet. Enligt min mening bör den soliditet, mätt som förhållande mellan eget och främmande kapital, som utvecklingsbolaget uppnått vid utgången av år 1973 inte underskridas. Nya projekt bör därför tas upp med stor återhållsamhet. Jag vill emellertid framhålla att ekonomiska möjligheter att starta nya aktiviteter kan skapas även genom att tillgångar avyttras. Även härvidlag bör beaktas vad jag nyss anfört om koncentration till ett fåtal projekt. I detta sammanhang vill jag också erinra om att föredraganden redan i prop. 1968: 68 (s. 66) framhöll att utvecklingsbolagets strävan borde vara att avskilja tillverknings- och försäljningsverksamhet. Härom har jag erinrat även i prop. 1971: 139 (s. 15). Även samarbete med andra intressenter skapar möjligheter att friställa kapital för nya aktiviteter eller minska kapitalbehovet för redan pågående verksamhet.

Utvecklingsbolaget har framhållit värdet av att kunna etablera ett licensutbyte med vissa statshandelsländer, vilket på sikt kan göras lönsamt för företaget. Jag delar utvecklingsbolagets bedömning. Beträffande mera generella åtgärder för att stimulera utbytet av teknik med utlandet avser jag att återkomma i annat sammanhang.

Mot bakgrund av vad jag anfört förordar jag att medel tillskjuts genom tecknande av nyemitterade aktier i utvecklingsbolaget. Med hänsyn till vad jag redovisat rörande tidigaste tidpunkt för en översyn av utvecklingsbolagets ekonomiska förutsättningar på sikt och en prövning av dess mål och verksamhet bör beloppet anpassas efter behovet under perioden 1974—1976. Jag beräknar att 30 milj. kr. behöver tillskjutas för ändamålet. Härav bör 25 milj. kr. tillföras som aktiekapital, varför aktierna bör tecknas till en överkurs av 20 %. Skillnaden mellan denna överkurs och aktiernas nominella värde bör tillföras bolagets reservfond. Aktiekapitalet skulle härefter komma att uppgå till 50,5 milj. kr. Utvecklingsbolaget bör inte fatta beslut om engagemang som förutsätter ytterligare tillskott från aktieägaren under eller efter den angivna perioden. Jag har vid min beräkning av beloppet tagit hänsyn även till behovet av att under en övergångstid täcka vissa förluster i samband med licensutbyte med vissa statshandelsländer.

Under åberopande av vad jag anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att

till *Teckning av aktier i Svenska utvecklingsaktiebolaget* för budgetåret 1974/75 under fonden för statens aktier anvisa ett investeringsanslag av 30 000 000 kr.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordar Hans Kungl. Höghet Regenten att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Britta Gyllensten

*Bilaga 1***Svenska utvecklingsaktiebolaget**

Svenska utvecklingsaktiebolaget (utvecklingsbolaget) bildades vid konstituerande bolagsstämma den 15 juli 1968. Erfarenheterna från utvecklingsbolagets första tre verksamhetsår och huvuddragen i den väntade utvecklingen för bolaget under de därefter närmast följande åren har redovisats i bilaga 2 till prop. 1971: 139. Enligt denna proposition borde utvecklingsbolagets dåvarande engagemang i moderbolag och dotterbolag utgöra den huvudsakliga basen för det fortsatta arbetet. Utvecklingsbolaget borde vidare koncentrera sin verksamhet till ett mindre urval projekt. I det följande redovisas sektorvis de utvecklingsinsatser som gjorts inom företagsgruppen fram till årsskiftet 1973/74.

Medicinsk teknik

Utvecklingsarbetet inom det medicinskt-tekniska området bedrivs dels i projektbunden form inom utvecklingsbolaget, dels genom dotterbolaget Anatom AB, dels genom det hälftenägda företaget Stansaab Elektronik AB.

Med stöd från styrelsen för teknisk utveckling (STU) och i samarbete med Chalmers tekniska högskola och universitetet i Göteborg studerar utvecklingsbolaget i ett projekt de medicinska och tekniska förutsättningarna att utveckla elektrisk utrustning för styrning av defekta blås- och rektalfunktioner.

Inom projektet flödesmätning har framtagits en flödesmätare för medicinskt-tekniska tillämpningar, bl. a. för mätning av blodflöden i t. ex. system för dialys.

Anatom AB utvecklar och tillverkar produkter inom det medicinskt-tekniska området med tyngdpunkt på kompletta utrustningssystem för tandvård. Produkterna — Anatom-systemet och system Combi — är utvecklade för att ge en ergonomiskt riktig arbetssituation för tandläkare och assistenter och maximal bekvämlighet för patienterna. Inom folktandvården har system Combi kommit att bli den mest anskaffade tandläkareutrustningen. Anatom marknadsför även en inom utvecklingsbolaget vidareutvecklad mobil kompakt respirator. Anatom exportförsäljning har successivt utvecklats dels i Finland och Danmark genom agenter, dels inom EG utom Danmark — främst Förbundsrepubliken Tyskland, Holland och Frankrike — genom det helägda försäljningsbolaget Anatom GmbH.

Det patientdatasystem för intensivvård, som utvecklats inom Stansaab Elektronik AB, har hittills levererats till bl. a. Karolinska sjukhuset, Columbia University, New York, Wythenshaw Hospital, Manchester, och en beställning från universitetskliniken i Heidelberg erhöles i början av 1974. Ett omfattande projekt- och utvecklingsarbete bedrivs i samarbete med STU och Spri avseende ett nytt patientdatasystem för i första hand Sahlgrenska sjukhuset i Göteborg.

Totalt har utvecklingsbolaget inom denna sektor investerat ca 8 milj. kr. vartill kommer investeringar av medintressenter på ca 5 milj. kr.

Miljövårds- och processteknik

Inom sektorn miljövårds- och processteknik är såväl moderbolaget som dotterbolagen AB Fractionator, AB Tellusond och Svensk Avfallskonvertering AB (SAKAB) med dotterbolaget AB Industridestillation verksamma.

SAKAB har utvecklat metoder och system för omhändertagande, nyttiggörande och destruktion av avfallsprodukter — i första hand s. k. kemiskt industriavfall.

SAKAB har koncentrerat sin verksamhet till behandling av kemiskt avfall och återvinning vid dotterbolaget AB Industridestillation. Under 1973 har förbrännings- och destillationskapaciteten vid Industridestillation utnyttjats maximalt av kunder från industrier, kommuner och institutioner. Den planerade utbyggnaden av förbränningskapaciteten till den av koncessionsnämnden fastställda gränsen 15 000 ton kemiskt förbränningsavfall per år har påbörjats och blir klar i mitten av 1974. Nya ugsnutrustningar kommer att möjliggöra fullständig destruktion av produkter med hög klorhalt, t. ex. DDT och PCB. Även destillationsanläggningen kommer att utbyggas 1974. SAKAB/Industridestillations utökade behandlingsverksamhet är av väsentlig betydelse, främst för de kommuner som kan komma att utvidga sitt renhållningsåtagande till att omfatta insamling av kemiskt avfall.

Inom miljövårdssektorn har AB Tellusonds utvecklingsarbete kring instrumenteringar för reningsverk och industri lett till ett marknadsfärdigt produktprogram för analys av avloppsreningsprocesser samt för kontroll och reglering av driften vid kommunala och industriella reningsverk. En mobil mätstation innehållande sådan utrustning har utvecklats på beställning av naturvårdsverket. Under 1973 har en provtagare för avloppsvatten tagits fram och testats med gott resultat enligt naturvårdsverkets normer. För att bredda produktområdet pågår också inom Tellusond i samarbete med andra företag utveckling av vissa instrument för kontinuerlig kontroll och reglering av skilda processer inom cellulosaindustrin.

AB Fractionators Float Wash-system för avskiljning och fraktionering av partiklar ur vätskor är främst avsett för fiberavskiljning inom pappers- och cellulosaindustrin. Även från miljövårdssynpunkt är Float Wash-tekniken betydelsefull genom att den kan tillämpas vid återvinnings- och reningssystem före utsläpp av processvatten till extern recipient. En 1973 nyutvecklad modulversion gör Float Wash-systemet mer anpassningsbart till storlek allt efter skilda användares kapacitetsbehov.

En annan produktgrupp inom Fractionator är virvelrenare för rening av främst pappersmassa. En ny typ av kompakt virvelrenarplanläggning — ALBIA 100 Stackcleaner — introducerades för pappers- och cellulosaindustrin hösten 1973 av Fractionator. ALBIA 100 innebär ett nytänkande främst vad gäller grupperingen av cyklonerna och genom det enkla förfarandet vid utbyte av igensatt cyklon, som kan ske utan driftstörningar. ALBIA 100 är ett betydelsefullt komplement till tidigare virvelrenare i ALBIA-serien, som röner god efterfrågan såväl i Sverige som i utlandet.

Projektet flödesmätning har hittills resulterat i tre typer av flödesmätare, varav två med roterande kula och en med roterande blad. Den ena typen av kulmätare, som i första hand är avsedd för tätningsvätskor vid centrifugalpumpar, är under tillverkning. Den kommer under 1974 att marknadsföras främst inom cellulosaindustrin.

Den sammanlagda investeringen inom sektorn miljövårds- och processsteknik är ca 18 milj. kr. vartill kommer investeringar av medintressenter på 7,5 milj. kr.

Databehandlingssystem

Våren 1973 övertog utvecklingsbolaget och Saab-Scania den tredjedel av aktierna i Stansaab, som innehåfts av Standard Radio & Telefon AB. Utvecklingsbolaget blev därigenom hälftenägare i Stansaab och samarbetet mellan bolagen har snabbt ökat. Som projektpartner och medleverantör till utvecklingsbolaget har Stansaab inlett systemarbete inom området datorbaserad trafikledning och inom vissa industriella tillämpningar av databehandlingssystem.

Försäljningen såväl i Sverige som på export har utvecklats väl inom var och en av Stansaabs produktgrenar trafiklednings-, patientdata- och dataterminalsystem. Lanseringen av det programmerbara dataterminalsystemet Alfaskop 3500 hösten 1973 befäste ytterligare Stansaabs position i Sverige som marknadsledande företag inom detta område. En ny produktgren under framväxt är simulatorer och datorstödda system för utbildning.

Stansaab ökade under 1973 sin omsättning till 85,5 milj. kr. (1972: 80 milj. kr.) och beräknas redovisa en nettovinst på 1 milj. kr.

Totalt har utvecklingsbolaget investerat 17,5 milj. kr. i denna sektor, av vilket belopp 16,5 milj. kr. hänförs till engagemang i Stansaab.

Transportteknik

Projektet metall-luft-batterier har anknytning till såväl miljövårds- som energiteknikområdena. Utvecklingsarbetet, som påbörjades 1969 med stöd från STU, koncentreras för närvarande på s. k. järn-luft-batterier. Den 1 juli 1973 inträdde Svenska Ackumulator AB Jungner som medintressent i projektet. Den första batteriprototypen levererades i februari 1973 till LKAB i Kiruna för fältmässiga prov i ett fordon under jord, där miljökraven är särskilt stränga.

Utvecklingsbolagets utvecklingsarbete förlades i november 1973 till förhärda lokaler i det nya industrihuset i Åkersberga, där laboratorier och en anläggning för pilotserietillverkning tagits i bruk. Framsteg har nåtts bl. a. beträffande användning av billigare råmaterial för elektroder. Ytterligare väsentliga förbättringar av såväl specifika energisom effektprestanda är att förvänta under de närmaste åren. Verksamheten omfattar för närvarande ca 30 personer och inriktas främst mot tillämpningar i t. ex. arbetsfordon för underjordsdrift samt eldrivna truckar för industriell inomhusdrift. På längre sikt kan även distributionsfordon och innerstadsbussar ses som potentiella marknader.

1972 bildade utvecklingsbolaget tillsammans med Volvo och Saab-Scania en gemensam projektgrupp för att undersöka möjligheterna att utveckla kollektiva persontransportsystem för stads- och förortstrafik. I och med att gruppens förstudie blev färdig vid årsskiftet 1973/74 har samarbetet i denna form avslutats. Företagen utnyttjar resultaten för fortsatta insatser i andra former.

Under 1973 presenterade utvecklingsbolaget ett i samarbete med Stansaab utformat projekt till trafikledningssystem för kollektiv trafik. Projektets marknadsförutsättningar är givetvis beroende av samhällets beredskap att investera i kollektivtrafikens utveckling. Den önskvärda omfördelningen från individuell trafik till en ökad kollektiv trafik för-

utsätter även utveckling av bl. a. bussteknologin med hänsyn till ekonomi och komfort. Utvecklingsbolaget har därför i samarbete med Storstockholms Lokaltrafik AB och Hägglund & Söner AB utarbetat en kravspecifikation beträffande en stads- och förortsbuss för 1980-talet.

Totalt har utvecklingsbolaget investerat ca 10 milj. kr. i denna sektor, vartill kommer investeringar av medintressenter på ca 7 milj. kr.

Produktionsteknik

De betydande investeringar som gjorts inom området press- och högtrycksteknik har lett till ett marknadsfärdigt basprogram hos AB Carbox innefattande pelar-, portal- och gappressar, isostatiska pressar samt kompletta presssystem med olika slag av datorstödda manipulatorer. Produktprogrammet har väckt internationellt intresse. En marknadsorganisation har byggts upp inom Carbox under 1973 och försäljningen väntas öka under 1974. Vid årsskiftet 1973/74 etablerade Carbox ett försäljningsbolag i USA.

I samarbete med Stansaab påbörjade utvecklingsbolaget under 1973 ett nytt projekt, avseende datorbaserade övervaknings- och ledningssystem med syfte att förbättra produktionsekonomi och råvaruutnyttjande.

Under 1973 fullgjordes genom AB Samefa de stora uppdrag som utvecklingsbolaget åtagit sig i samband med bilregister- och kilometer-skattereformerna. Samefa hade då under ca 1 1/2 år producerat och distribuerat 6,3 milj. bilskyltar och upphandlat och distribuerat 167 000 kilometerräknarsatser.

Samefas mål har vidgats till att omfatta utveckling, tillverkning och marknadsföring av system och produkter inom områdena data, elektronik och mekanik. Samefa har under år 1973 gjort avsevärda investeringar i ytterligare produktionsutrustning, vilket ökat företagets betydelse som en gemensam produktionsresurs för företagsgruppen. Samefas satsning på nya produkter har bl. a. resulterat i ett nytt universalsystem för mätning och riktning av krockskadade bilar, ett automatiskt färgverk samt en avancerad utrustning för automatisk montering av produkter i serietillverkning.

Totalt har utvecklingsbolaget hittills investerat ca 46 milj. kr. i denna sektor.

Förmedling av licenser

Under åren 1969—1973 har utvecklingsbolaget träffat avtal med en rad organisationer och företag i såväl öst- som västeuropa och USA om förmedling av licenser. Utvecklingsbolagets erfarenheter av den licensförmedlande verksamheten tyder på ett stort intresse från näringslivets sida, främst från mindre och medelstora företag, att genom licensförvärv få tillgång till nya produkter, processer och system. Introduktionskostnaderna för bolaget har emellertid varit stora och utvecklingsbolagets licensförmedlande verksamhet har inte medgivit täckning för bolagets kostnader härför.

Vissa ekonomiska uppgifter

Vid utgången av december månad 1973 hade utvecklingsbolaget totalt investerat ca 100 milj. kr. i olika projekt i moderbolag och dotterbolag, varav ca 31 milj. kr. finansierats med upplånade medel. Olika medintressenter hade samtidigt i dessa projekt investerat ca 36 milj. kr. Sammantaget har alltså utvecklingsbolagets verksamhet hittills medfört in-

vesteringar på ca 136 milj. kr.

Antalet registrerade projektuppslag var vid utgången av december månad 1973 ca 900. De enskilda förslagsställarnas andel härav utgör ca 80 % under det att nära 10 % kommit från offentliga sektorn och drygt 10 % genererats internt. Antalet uppslag under förstudier, värdering och beredning var ca 30 vid årsskiftet 1973/74.

Utvecklingsbolagets stora uppdrag från bilskatteutredningen och bilregisterutredningen, som redovisades i bilaga 2 till prop. 1971: 139, har nu fullföljts genom dotterbolaget AB Samefa. I övrigt har uppdrag huvudsakligen erhållits från Statsföretag AB beträffande projektberedning och marknadsanalyser, en verksamhet som avses fortsätta.

I moderbolaget var vid utgången av 1973 65 personer varav 61 tjänstemän anställda och i dotterbolagen 365 varav 197 tjänstemän. Härtill kommer 741 anställda i Stansaab Elektronik AB.

Moderbolaget har funktioner eller avdelningar för analys och beredning av nya projektförslag, projektadministration, marknadsanalys, extern teknikförmedling, information, ekonomi och allmän administration. Inom de sektorer, där produktionsuppbyggnad i egen regi behövs, har dotterbolag bildats eller förvärvats. De laborativa resurserna inom gruppen finns i dotterbolagen eller förhyrs från företag med vilka utvecklingsbolaget samarbetar. Samarbetet mellan moderbolag och dotterbolag har vidareutbyggts i den nya organisation som infördes i slutet av 1972, då även en ledningsgrupp med samordnande uppgifter för företagsgruppen kom till stand.

Resultatutvecklingen för företagsgruppen har förbättrats de tre senaste åren. År 1971 redovisades ett underskott före resultatdispositioner och skatter på 4,6 milj. kr. För år 1972 kunde detta förbytas i ett överskott på 2,5 milj. kr. och för år 1973 beräknas överskottet före dispositioner och skatter bli över 2 milj. kr. Den positiva resultatutvecklingen beror på en väsentligt ökad fakturering av produkter och tjänster. Den redovisade omsättningen uppgick år 1971 till 18,0 milj. kr., steg till 49,8 milj. kr. år 1972 och har under år 1973 uppgått till ca 110 milj. kr. Däri har Stansababs omsättning på 85,5 milj. kr. ej medräknats. Omsättningsökningen under åren 1972 och 1973 sammanhänger i stor utsträckning med leveranserna av registreringskyltar för bilar och stämplande kilometerräknare för dieselfordon.

Nedlagda kostnader för projekt och konstruktioner har i 1972 års koncernbalansräkning upptagits som en tillgångspost med 21,7 milj. kr. I summan ingår utgifter för patent och licenser. Enligt de i företagsgruppen tillämpade reglerna för bokföring av utvecklingskostnader redovisas i samma balansräkning avsättningar till en reserv för pågående projekt med 6,1 milj. kr.

Direkta nedskrivningar och planenliga avskrivningar på projekt beräknas bli gjorda i 1973 års bokslut med ca 12 milj. kr. I bokslutet för år 1973 beräknas dessutom ca 1,5 milj. kr. bli avsatt till projektreserven, varafter denna uppgår till ca 8 milj. kr.

Koncernens bokförda värde av projekt, patent, konstruktioner och licenser vid 1973 års utgång förutsätts komma att uppgå till ca 17 milj. kr.

Prognos för åren 1974—1976

Inom utvecklingsbolaget har för företagsgruppen uppgjorts en prognos över resultat, investeringar, finansiering m. m. under åren 1974—

1976. För varje år har dessutom utarbetats detaljerade resultatbudgeter för varje bolag.

Under år 1974 förutses en betydande omsättningsminskning. Denna sammanhänger med att leveranser av bilskyltar fortsättningsvis sker i väsentligt minskad takt samt att några av de aktuella utvecklingsprojekten når sin beräknade exploateringsfas först senare under prognosperioden. Faktureringen beräknas år 1974 uppgå till ca 47 milj. kr. och resultatet av verksamheten väntas bli ett underskott på ca 6 milj. kr., sedan planenliga avskrivningar på projekt, maskiner etc. gjorts med ungefär samma belopp.

Koncernens kapitalbehov åren 1974—76 framgår av ett sammandrag av uppgjorda investerings- och finansieringsprognoser (bilaga 2). Av sammanställningen framgår att investeringar i projektutveckling, produktionsutrustning m. m. under åren 1974—76 planeras för 59 milj. kr. För år 1974 förutses utgifter för projektutveckling och produktförvärv på ca 16 milj. kr. Härav har avsatts för satsningar på nya projekt och produktförvärv 6,5 milj. kr.

Ökade varulager och kundfordringar beräknas efter avdrag för ökning av kortfristiga skulder komma att kräva 12 milj. kr. under prognosperioden. Det sammanlagda kapitalbehovet är 71 milj. kr.

Kapitalbehovet beräknas kunna finansieras genom internt rörelseflöde jämte bidrag från medintressenter med sammanlagt 19 milj. kr., genom upptagna lån efter avdrag för amorteringar under perioden med 14 milj. kr. och genom den föreslagna nyemissionen i moderbolaget med 30 milj. kr. Resterande del, 8 milj. kr. av kapitalbehovet, täcks genom minskning av de likvida medlen, som vid årsskiftet 1973/74 uppgick till ca 12 milj. kr.

Koncernens likviditet och soliditet

Vid utgången av år 1973 uppgick företagsgruppens balanslikviditet, dvs. förhållandet mellan omsättningstillgångar och kortfristiga skulder, till ca 160 %. Vid utgången av år 1976 beräknas balanslikviditeten ävenledes uppgå till ca 160 %.

Företagsgruppens soliditet, mätt som förhållandet mellan eget kapital och det totala kapitalet enligt koncernbalansräkning, uppgick vid slutet av 1973 till ca 35 %. Om den antagna lönsamhetsutvecklingen enligt prognosen infrias och moderbolaget tillförs 30 milj. kr. genom nyemission beräknas soliditeten år 1976 uppgå till 38 %.

Antalet anställda i moderbolaget och dotterbolagen beräknas åren 1974—1976 öka med 180 personer till 610.

Bilaga 2

**Prognos över kapitalanvändning och finansiering för Svenska utvecklings-
aktiebolaget med dotterbolag åren 1974—1976 (milj. kr.)**

	1974	1975	1976	Totalt
<i>Kapitalanvändning</i>				
Investeringar i projektutveckling, produktionsutrustning m. m.	23.2	20.4	15.4	59.0
Ökning av varulager och kortfristiga fordringar efter avdrag för beräknad ökning av kortfristiga skulder	3.0	5.4	3.9	12.3
Summa	26.2	25.8	19.3	71.3
<i>Finansiering</i>				
Disponibelt rörelseöverskott inkl. medintressenters bidrag	./.	0.5	1.3	19.3
Ökning av långfristiga skulder efter avdrag för amorteringar	6.0	7.0	0.7	13.7
Föreslagen nyemission	30.0			30.0
Summa tillförda medel	35.5	8.3	19.2	63.0
Förändring av likvida medel	9.3	./.	17.5	./.
		0.1	./.	8.3

